

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU.
PISMA I POŠILJKE NEPLAĆU.
-- CENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PAPA
PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
-- PARA PO RETKU. --

Pretpлата: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6.50 — za inozemstvo godišnje kr. 8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. -VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

ŠIBENIK, 18 travnja.

Poslije pada Jedrene izgledalo je, a i Evropa se je bar nadala, da je s jedne strane sudbina evropske Turske riješena, a s druge, da je sklopljenje mira medju ratujućim strankama stvar od malo dana, čime bi stvar pitanja Balkana konačno bila riješena a Evropa oslobođena jedne velike brige.

Nu, kako vidimo, svega toga još nema. Briga Evrope i njezine brižne i pametne diplomacije nije se ni malo umanjila. Kad dobro uočiš, stvari stoje više manje kano i prije, dapače k starim brigama kao da pridolaze nove, koje po delikatnosti svoje naravi teže padaju na glavu mudroj a još više složnoj diplomaciji evropskih velikih država.

Ako pravo uzmeš na oko sve stvari od početka rata pak do danas te ih staneš pomnjivo ispitivati, nećeš naći ma ni jedne same, oko koje bi se evropska diplomacija bila složila i o njoj rekla svoju zadnju riječ, koja bi imala značiti riješenje njeno. Ništa, ama ništa. A zašto? Zato što oko diplomatskog stola nijedan, koji ima čast da sjedi, nije rekao ono što u duši svojoj misli, a nije to ni mogao da reče, jer država, koju on zastupa, nije ga poslala da se na Balkanu riješe stvari po poštenju i pravici, ili po prirodi svojoj, da naime pri njihovu riješavanju budu odlučivali samo interesi balkanskih naroda, već da ta riješenja budu u prilog prije svega interesima ove il one evropske države i njezine ekspansivne politike prama jugu i istoku.

Da je diplomatima i onima, koje

oni zastupaju, bilo pred očima samo riješenje balkanskog pitanja i sredjenje odnošaja na ovom još uvijek vulkaničnom tlu bez natrone potajnih interesa tuđih, bio bi na ovom Balkanu mir već davno, moguće još prije neg li je njegovu djecu stala zaglušivati krilata riječ *Statusa quo*.

Nagrada *statusa quo*, koja je na Balkan bila postavljena poput onih drvenih tabla na kojima piše „*Pozor na vlak*“, bila je s balkanskog tla istrgnuta i bačena preko puta u draču u brk svoj Evropi kao patent-vlasnici te table. Mjesto te table, došle su druge, one vlasnika, po božjem i prirodnom pravu, vlasnika Balkana.

Pa kad je to tako i kad je ovaj obrat ovako srećno uspio i nastao, svima poštenima namećao se je jasan sud u ovom poslu i stara lukavica Evropa imala je kao samozvani sudija pri tom imati samo jedan kriterij, biva onaj nepristranog sudije, koji pri sudjenju sudi za stranke, koje pred sud dodjoše, a ne za sebe i radi sebe. A taj sud bi glasilo jednostavno i jasno, da se Slavenima na Balkanu vraća što je bilo davno njihovo, da im se vraća njihova stara djedovina, i ako ne cvatuća i kakova je bila, već pogažena, opustošena narodnosno i prirodno. Balkanci bi bili i s takom zadovoljni i mir bi bio davno na Balkanu.

Da nije bilo nećijih potajnih interesa, lako da bi se danas na Aja-Sofiji sjao zlatni znak kršćanstva i slobode, a bugarski pobjedni barjaci ne bi se bili zaustavili ni pred Čataldžom, ni pred Bulairom; konjski rep i s njime turska sila bili bi bačeni preko Bosfora u Aziju.

Da se budu našoj braći pustile slobodne ruke i slobodni ratni mah košto se to pustilo Italiji u tuđjoj zemlji, u Tripolitani, gdje se ne nosi sloboda narodu, nego moderno ropstvo muženja i eksploatacija, bila bi naša braća davno već u svom oslobodilačkom i osvetničkom pohodu otjerala mrak i po Balkanu prosula svjetlo slobode i pristojnog kulturnog života; Drač bi bio već na pola uredjen kao živa, korisna trgovačka luka a s njime Medova i Lješ; prestao bi već bio i bojni poklič oko Skadra a kralj Crnogore i brda sad bi se znojio u njemu oko podizanja korisnih kulturnih ustanova, mjesto da namješta teške topove da iz njih siplje oganj i smrt stanovnicima njegovim.

Nu, zavist Italije ne da da se riješi pitanje Balkana onako kako priroda i pravica traži, jer je ona utivila u glavu, da je njoj Valona životno pitanje; svima nama Slavenima nerazumljiva politika Austrije neda stvarima na Balkanu da se konačno udese onako, kako bi i njoj bilo u interesu trgovačkom i prometnom, a dvjema trećinama njenog slavenskog stanovništva bilo bi još i na zadovoljstvo moralno. Kad bi se na našem jugu stvorile, košto će se i stvoriti, veće slobodne države slavenske, Italija bi morala iz glave izbiti svaku misao na istočnu obalu Jadrana, a Austrija bi mogla da od njih crpi samo korist i snagu, jer ta bi joj snaga dolazila od njih preko nas, koji smo sa stanovništvom njihovim jedno i po krvi i po jeziku, a brojimo preko šest milijuna.

Da se u hapsburskoj državi vodi politika razumna i zdrava, politika, koja

bi odgovarala želji većine njenog žiteljstva, ne bi ona bila omražena na Balkanu, ne bi se događalo, što se događa oko Skadra, niti bismo vidjeli onu internacionalnu komediju pod Barom i Ulcinjom.

A šta ćemo?! — kad neće da nas slušaju.
bv.

Zanimiv govor njemačkog zastupnika.

Scheideman, socijalistički zastupnik u Njemačkoj, okrenut prama većini, reče: „Zar ne vidite kako stavljate Njemačku u žalostan, a istodobno smiješan položaj, tražeći da se utrkava i natječe u strahovitom naoružanju na toboznuje zaprepašćenje Srba i Bugara. Potpuno sam uvjeren da danas u Njemačkoj niko ne želi nikakova zla ni Srbima ni Bugarima, pa ipak moramo ih držati za neprijatelje, jer je od njih naša saveznica, Austrija, svojom politikom učinila najveće protivnike i mrzitelje crno-zutog sistema. Obzirom na ove okolnosti mi treba da dobro ispitamo, koju vrijednost imade za nas savezništvo s Austrijom. Bezdvjbeno ta je vrijednost relativna, jer se mi, — hvala Austriji! — nismo ni malo ojačali; naprotiv oslabili smo, tako oslabili, da je danas u Njemačkoj bezuvjetno potreban nadčovječji napor, e da se uzmogne popraviti uzdrmano ravnotežje. Izlazi se van sa pogibelji panslavizma te odlučnog sudara germanstva sa slavenstvom. Nepojmljivo je kako je državni kancelar mogao da lansira tako žalosne riječi. Mislim da su u Beču čupali kose kad su pročitali ove fraze. Austrija je na pola slavenska i naša saveznica nema već jednu četvrtinu stanovnika Njemaca. Politika

PODLISTAK.

Maksim Gorki.

3

Drug.

(Konac).

III.

Prostitutka, sve do jučer gladna živina, koja je nemirno izgledala na gadnoj ulici, da joj se tkogod približi i grubo kupi njena prisilna draganja za malo novca — i ona, prostitutka, osjeti tu riječ, ali osmjehujući se u zabavi nije znala, kako da se odvaži, da je opetuje. Čovjek, koga dotle nije nikad snosila, približi joj se, položi joj ruke na rame i reče joj bratskim načinom. — Druzarice!

A ona se tiho i plašljivo nasmejši, samo da ne brizne u plač radosti. Jer to bijaše prvi put, da je njeno vrijedjano srce osjetilo toliku radost. U njenim očima, koje su jučer drzko gledale u svijet, s utučenim izrazom gladne životinje, zablistale su prve čiste sreće. Ova je radost uslijed zajednice odbačenih s velikom porodicom radnika čitavog svijeta svuda sjala po ulicama grad-

skim, a mutne oči kuća sve ukočenije, sve zlokobnije gledahu to veselje.

I prošnjak, kome su dobacivali kukavni novčić, da ga se samo otresu, tu cijenu sažaljenja sitih, i on ču ovu riječ i učini mu se prvom milostinjom, koja je kadra da uzbudu val zahvalnosti u njegovom tužnom srcu, pokvarenom od bijede.

Bijedni kočijaš, koga su gazde bičevali po leđjima, da prometne udar na upregnutog konja — ovaj čovjek, koga su toliko puta tukli, oglasio od zvrkuta svojih kola po pločniku, ipak reče prolazniku smjeseći se otvoreno:

— Treba li da te odvežem?
druže

Reče ali se prestraši, pritegne uzde spreman da pobjegne i stane da motri prolaznika neznajući da sakrije na svom širokom i crvenom licu radosni posmjeh.

Prolaznik ga pogleda blagim pogledom, odgovori mu klimnuvši glavom:

— Hvala, druže! Mogu i pješice. Nije daleko.

— O, Majko prečista! . . . uskliknu oživjeli kočijaš, okrenu se na sjedalu, a oči

mu se veselo blistale i bućno potjera konje.

Ljudi su išli u zbijenim skupinama po pločnicima, i medju njima poput varnice sve većma se razbuktavala velika riječ, odredjena da ujedini svijet: — Drug!

Neki redar gustih brkova, zamišljen, važno se približi mnoštvu, koje se na uglu ulice bilo skupilo oko nekog starog govornika i pošto je dugo slušao ujevog govor, reče lagano:

— Skupljanja su zabranjena . . . Raziđjite se . . . gospodo . . . A iza trenutačnog muka pogleda u zemlju i tiho pregovori: . . . Drugovi! . . .

Na licima onih, koji su tu riječ nosili usadjenu u srcu, koji su joj dali života, krvi i značenje ujedinenja, odrazivao se osjećaj gordosti mladih stvoritelja i bijaše jasno, da se ne može uništiti snaga, koju su oni tako obilno ulijevali u ovu živu riječ.

Već su se na nekim mjestima proti njima skupljale sive i slijepe gomile naoružanih ljudi, koji su stali u mirnim, pravilnim redovima: bijes silnika spremao se, da potisne valove pravde.

A u gustim i tijesnim ulicama velikog

grada medju ladnim i nijemim zidinama, koje su sazdale ruke nepoznatih graditelja, sve većma je rasla i dozrijevala velika vjera ljudi u bratstvo sviju sa svima:

— Drug!

Sad amo, sad tamo planuo bi mali oganj, koji će da postane plamenom, što će se proširiti zemljom sa živim osjećajem bratstva svih naroda.

Raširiće se cijelom zemljom i spalice, pretvoriće u pepeo bijes, mržnju i okrutnost, što nas nakazuje. Raširiće se po svim srcima i stopiće ih u jedno jedino srce na svijetu — u srce pravednih i plemenitih ljudi, u nerazriješivu prijateljsku porodicu slobodnih radnika.

Po ulicama mrtvog grada, kog su pogdigli robovi, po ulicama grada, u kom je vladala okrutnost, izniknu i učvrsti se vjera u čovjeka, u njegovu pobjedu nad samim sobom i nad zlom svijeta.

I u nejasnom kaosu nemirnog života bez veselja, sinu poput sjajne zvijezde, poput baklje budućnosti riječ prosta, duboka kao srce:

— Drug!

A. F.

Austrije ide isključivo za tim da izmiri i dovede u sklad Njemce sa Slavenima i njihove interese, dok o toj istoj Austriji govori se ovamo kod nas kao o kakvom braniču, ili straži u borbi Germana i Slavena. Sada zamislite samo, kakav bi to bio rat između Njemačke i Austrije s jedne, a Rusije i balkanskih saveznika s druge strane! Onda bi milijoni hrvatskih, srpskih, čeških, rutenskih, slovenskih i poljskih vojnika, pod zastavama pretežno njemačkim morali da se biju i kolju sa jednokrvnom braćom svojom. I još se ovdje u Berlinu veli da je Austrija jaki branič u borbi među Slavenima i Germanima. Državni kancelar nije mogao da pronadje žalosniju, a (po mogućnosti) i sudbonosniju formulu po Austriju od ove“.

Opazit nam je da smo izvadak ovog govora doslovno prenijeli iz „Piccola“, koji je takodjer istu stvar donio iz bečkih novina. Opazit nam je i to da državni odvjetnik u Beču znađe vrlo dobro čitati njemački, svejedno kao i onaj u Trstu talijanski.

Strijeljačka društva u Konavlima.

U zadnje doba počese po Konavlima osnivati društva strijeljačka „za obranu . . .“ Onomadne bijaše svečani otvor jednoga takovog društva u selu Popovićima. Neke naše novine donijese opširna izvješća o toj sjajnoj „patriotskoj manifestaciji“. Iz tih izvješća razabiremo, da su konavoljci plešale s oficirima, razvio se svečano barjak s jedne strane crno-žuti a s druge hrvatski; strijelci su pucali na pjevuca, uz klicanje državi itd. Na svečanosti bijahu zborni zapovjednik Holstein, nekoliko majora, četa oficira, vojnička muzika, nekoliko četa vojnika. Prisustvovala je i njegova presvijetlost Ivan komesar Mraz, koji se je taj dan proslavio i kao govornik, nazdravivši osnivaču svih ovih društava našem zemljaku kapetanu Matičeviću. Došao je i poznati dvorski kapelan Crnica. Debeli trbuh ne smeta mu, da se svaki čas trkne do Konavala, da radi za „bolju i sigurniju budućnost države i naroda“. A on zaista ljubi naš narod, a osobito naše Konavljane! Izrekao je nekoliko govora, koje bi zasluživalo štampati, da ostann vječna pomen potomcima, kao što i on štampavaše govore Susteršića i O. Landau o Euharistiji i . . . (zapljenivo Op. Ur.).

Još nešto. Svečani objed, na kojem su bile one slavne zdravice bijaše u kući u kojoj se rodio slavni Dr Miho Klaić, koji je toliko radio i patio za naš narod, te koji je iz dna srca mrzio dušmane, koji sada hoće, da pomoću njegova imena zavaraju Konavljane. U istoj se kući rodio i Dr Pero Klaić, koji je toliko uradio za naše sokolstvo.

Naroda bješe iz svih sela u Konavlima, oduševljenje silno, uspjeh sjajan, te se možemo nadati, da neće proći mnogo vremena, pa ćemo opet čitati o ovim sjajnim manifestacijama za „narodnu obranu“.

Ovakovih društava ima do 30 u Konavlima, a u njima je okupljena sva naša mladost. Zašto su osnovana ova društva i što se s njima hoće svakomu je jasno, kad vidi ko ih vodi i ko s njima upravlja. Ova su nam društva pogibeljna, nego i „Schullverein“ i „Flottenverein“. Ušla su u volju narodu, a osnivač je ovih društava čovjek iz Župe Dubrovačke. Narod se pouzdaje u njega, te ga rado sluša, a još radije stupa u ova društva, koja pružaju najomiljeliju zabavu našoj seljačkoj mladosti — pucanje. Za ova-

kova društva ne žali se troška, a nema nikoga, ko bi im se protivio. Dubrovačka gospoda kao i da ne znadu za ova društva, dosad ne učiniše ništa, da stanu na put napredovanju ovoga dosada najvećeg zla u dubrov. okolici. A dosta je kriv i naš narodni zastupnik. On proviri u naša sela samo kad su izbori, te narod gubi sve više u njega pouzdanje, a osobito kad se neki svaki dan oko njega vrte i pomažu mu. Da se g. zastupnik prošee po svom kotaru barem jedan put na godinu ne bi mu otpale noge, a od toga bi bilo mnogo više koristi, nego od svih njegovih govora. Rekoh istinu u najboljoj namjeri te mislim, da bi bilo vrijeme da se krenu naša gospoda, a i naša omladina. A dužnost bi bila i uprave „H. Sokola“ da se malo više zauzme za proširenje sokolske misli po našoj okolici. Nazad nekoliko godina, bijaše osnovano nekoliko sokolskih društava po okolici dubrovačkoj. Ta su društva propala, ali mislim, da bi s malo volje, požrtvornosti i zavezitosti mogla opet procvjetati i početi ozbiljno konkurirati sadašnjim ne samo ne narodnim nego baš protunarodnim strijeljačkim udruženjima. Naš je seljak nepokvaren u sebi, pa će se brzo zagrijati, kad čuje, da bi i on bio jedan od 100.000 ljudi, koji stupaju u sokolskim četama, te se bore za oslobodjenje svih Slavena. Upoznat će dušmane Slavenstva, pa će brzo „poći na čabu“ i strijeljačka i slična društva. A da se sokolstvo može uspješno razvijati i napredovati po selima dokazuje nam Bosna. U svakom malo većem srpskom selu ima ili „Soko“ ili „Pobratim“. Seljaci su nacionalno osvješćeni, znadu, ko je brat, a ko dušmanin; njihova društva lijepo napreduju; vježbaju proste vježbe, igraju narodne igre, bacaju kamena s ramena, natječu se u skakanju u visine, te pjevaju narodne pjesme. U tim se selima ne će sigurno osnovati strijeljačka društva.

Dubrovnik na 14. aprila 1913.

B.

Razbojnici!

Splitska „Sloboda“ u svom uvodniku naziva razbojnicima neke kaponje dalmatinske klerikalne stranke radi njihovog nečuveno-špijuskog osumnjičivanja s veleizdaje i podlih denuncijacija proti nekim odličnim našim pravcima i patriotama, osobito proti Dr J. Smodlaku, narodnom zastupniku Splita i vodji H. P. N. S.

Ti zločinci su — piše „Sloboda“ — Dr Carević, urednik „Pučkih Novina“, koje se badava davaju našem puku, da ga truju, da ga varaju, da ga oživiče i da ga uckaju na bratoubilački boj. Primjećujemo odmah, da taj svećenik nije u svome zločinačkom poduzeću sam, već da je u tome poduprt od drugog učitelja vjere, koji se zove pop Ante Alfirević, i koji je isto onako zločinački raspoložen kao i on, trujući i varajući naš narod u spomenutim „Pučkim Novinama“.

Ovi razbojnici u 15. om broju „Pučkih Novina“ pišu među ostalim da su „prije nego li je naše momke pozvalo u vojsku pod oružje, letili Smodlaka iz Beča i njegov učitelj Masarik iz Praga svaki drugi dan u Srbiju . . .“ i pitaju — „Zašto su oni tamo letjeli i po Srbiji šetali kao po svojoj bašči?“ — Dalje, da je „pred vladom izgledala Dalmacija kao zemlja nepouzdana“ itd.

„Dan“ od 8. IV. piše: „Pred njim (g. ministrom) su zijevali otvoreni akti instalacije općinske uprave slavnoga grada Spljeta, događaji 18. Augusta, izvještaji o stalnim putešestvijama po

Srbiji prijesnih Trumbičevih prijatelja . . .“

Na sva ova podla denunciranja zavladao je opće ogorčenje u cijeloj poštenoj i slobodnoj dalmatinskoj štampi, pa i među istim pravašima, osobito mladjim.

Dr B. G. Andjelinović u „Slobodi“ od 15. t. mj. poziva stoga kao član pravaške stranke one, koji su zvan . . . da postupaju proti tim furtimaškim denuncijantima, te ogorčeno veli:

„Ne zadovoljava me — ni mene, ni svu silu onih mladjih, koji su bar još jednom nogom u stranci! — stereotipni odgovor: „Pučke Novine“ i „Dan“ niju službenim organima stranke. — Jer ako niju „Pučke Novine“ i „Dan“, jest gosp. Dr Josip Carević, urednik „Pučkih Novina“, jest gosp. Don Ante Glumac, urednik „Dana“, jest . . . g. Dr Ante Alfirević, nadahnitelj i faktotum i redakcija i „Pučkih Novina“ i „Dana“ i čitavog ovog austro-špijuskog klerikalizma, koji se još za porugu krsti „velikohrvatstvom“ i . . . „pravaštvom“ . . .“

I mi pozivamo sve poštene i slobodne rodoljube, da se već jednom raskuži Dalmacija od klerikalnih gmazova, razbojnika i špijuna!

Gusle.

Gledam ubudžaku stare, čadjave i ispucale gusle javorove, koje su nekad raznosile slavu i moć Naroda moga, koje su zanosno pjevale o slozi, junaštvu i slobodi njegovoj, a sad su nešto sjetne, nevesele, Ne čuje se jasni zvuk njihov, pjesma njihova — cvile, gorko cvile, stenju, jecaju. . . .

O jadne i tužne gusle moje! . . . Gledam ih sad, kako se iza dugog sna i ćutanja bude, protežu, kao malo dijete, čije su noge i ruke čvrsto povezane, sputane, pa se odavije, oslobodi.

Gledam ih, kako se trzaju i naprežu, da zagude pjesmu novu, pjesmu slatkih snova svojih; pjesmu najsladju i najmiliju, pjesmu sunca, vedrine, slobode.

O sirotne, al mile gusle moje!
Zavala 1913.

Ljubo Micević.

Bilješke.

„Prieki sud u Dalmaciji!“ — Neki dan je uredništvo gradačkog lista „Tagespost“ dobilo vijest iz Zadra, da je bečka vlada preduzela sve potrebite mjere e da proglasi prieki sud u Splitu, Dubrovniku i Šibeniku. Ta vijest ipak nije bila štampana u spomenutom listu, ali, kako doznajemo, gradački dopisnik „Piccola“, koji je takodjer saradnik „Tagesposta“, poslao istu vijest u Trst. Milanški „Corriere della Sera“ prenio istu iz tršćanskog lista, te i drugi listovi. Sada opet čitamo istu vijest u „Grazer Tagblatt“ te i u nekim slovenskim novinama. Vijest je doista iz Zadra od „privatne osobe“.

Mobilizacija u Bosni. Svake sedmice dolazu puni vagoni vojnika iz Bosne i Hercegovine u Grac — te kažu — da je naredjeno od ratnog ministarstva, da se svi rezervisti Bosne i Hercegovine pozovu na izvanredne vježbe . . . u Grac, jer da su mnogi bosanci u zadnje doba pobjegli u Crnogoru i Srbiju. Osnovato je ipak, da su u Gracu prispijeli vojnici sami Srbi pravoslavne vjere.

„Narodna“ pjesma u vojsci! Čuje se, da se među vojnicima bosanskih regimenta dijeli neka patriotska pjesma, prevedena sa njemačkoga na hrvatskom jeziku. Oni vojnici, koji znadu čitati, moraju čitati glasno tu pjesmu drugima koji ne znaju, te na pamet naučiti i pjevati sa metodi-

jom . . . „dajmi babo sekser dva!“ Mislimo, da bi pametnije bilo, da se jadni vojnici uče čitati i pisati, barem da nešto imaju od teške vojničke službe; a pjesme koje se silom moraju naučiti, mogu se lako i zaboraviti; tim više što naš narod pjeva samo svoje narodne pjesme naučene još od djetinstva, koje neće nikada zaboraviti.

Velika špijunaža u Austriji. Velika je senzaciju pobudila vijest o špijunaži u velikom stilu u Beču sa strane braće Jandrića u prilog jedne velike države. Malo je vijesti o ovoj aferi, ali ipak opširnije je donio „Grazer Volksblatt“ inače dobro informiran. Ta vijest kaže, da se u Beču otkrila „eine russische Spionageorganisation“ u čitavoj Monarhiji, koja je bila u doticaju sa nekim austrijskim oficirima, među kojima neki Čedomir Jandrić, nadporučnik kod bosanske regimente, br. 1 i učenik druge godine u ratnoj školi, računarski militarski oficir. Čedomir Jandrić bio je poznat u bečkim vojničkim krugovima, kao najvaljaniji pohađač ratne škole. Premetačina u kući braća Jandrića otkrila je toliko materijala, da su obadvojica uapšena, i to brat Čedomir od majora auditora Kunza (koji je vodio takodjer istragu protiv Hofrichtera) a drugi, Aleksandar, od državnog redarstva. Čedomir Jandrić je uživao i simpatije Conrada von Hötzendorfa, tim više što je Jandrić bio i veliki prijatelj njegovog sina, koji je takodjer oficir. Izgleda da je isti Conrad von Hötzendorf povjerljivo pokazao Jandriću neert iz okacije vojske i tvrdjava na ruskoj granici; te je Jandrić, osim toga, znao u koliko bi Italija i Njemačka sudjelovale — u slučaju rata — sa svojom vojskom. Drži se, da je do sada Austrija — pošto su poznati nacrti tvrdjava na ruskoj granici u Rusiji — oštećena za preko 12 milijuna kruna! Ta afera pobudjuje veliku senzaciju, jer je to prvi slučaj da jedan aktivni oficir generalštaba, vodi špijunažu u korist jedne druge države. Izgleda još, da su braća Jandrić bili u dogovoru i u svezi sa drugim — još nepoznatim osobama — tako, da se vode istrage osim one u Beču, još u Gracu, Lavovu, Zagrebu i Sarajevu.

Gosp. Ivo pl. Grisogono sudski savjetnik u Dubrovniku, a rodom splićanin bio je disciplinarnim putem osuđen na premještanje u ime kazne za zločin, što ga je počinio deklamiranjem jedne pjesme na zabavi, koju je dubrovačko građanstvo priredilo u korist humanitarnih balkanskih crvenih krsta. Čestitamo!

„Tribuna“ rimska o Meštroviciu: „Meštrovic Rodin sono i due poli, tra i quali gravita il mondo dell' arte. Imperio il primo, sottomissione il secondo. Coglie l' eterno quello, questo è colto dal momentaneo. L' arte dell' uno è monumentale, compiuta; quella dell' altro è frammentaria, spezzata. Sono le due espressioni estreme del modo di concepire il vero e in loro si assumono oggi le due supreme potenzialità artistiche“.

Donosimo u originalu, da vide jednom i oni koji ne vide, ili neće da vide, što vas svijet vidi. Da je Meštrovic slučajno Nijemac, Francuz, Rus, Talijanac, onda bi sigurno bio velik, pače lako i veći od mnogih svjetskih veličina. Nu on je Hrvat ili ti Srbin iz malih Otavica, kojih na zemljovidu ne možeš naći.

Svesokolski slet u Ljubljani. Vlada se izjavila pripravnom, da opozove zabranu sokolskog sleta, ako se sa istog isključe srpski i bugarski sokolaši. Slavenski srpski savez je ovu ponudu otklonio. Ostane li vlada pri tom zahtjevu bit će sokolski slet otkazan.

Atentat na španjolskog kralja bio je bezuspješno pokušaj. Kad se je kralj vraćao u dvor, skoči prama njemu mlad čovjek, zgrabi kraljeva konja, izvadi revolver i naperi ga prama kralju, koji trgne u isti čas konja tako da se uspeo na zadnje noge, te mu hitac prodro ravno u prsa. Prije nego je atentator mogao ispaliti drugi hitac, skoči na nj jedan policijski agent i baci ga na zemlju. Atentator se zove Rafael Sauchez Allegre

26 godina, a po uvjerenju anarhista, rođen je u Barceloni. Poslije atentata htjela ga je svjetina linčovati, ali je policija to zaprijetila. Španjolske novine tvrde, da je Sauchez počinio atentat da osveti Ferrerovo smaknuće.

C. k. komesar Peršić u Splitu imenovan je nadkomesarom. Pogovara se, da će i poglavar Szilvas dobiti orden za „zasloge“, a tako i naš von der Czebich.

Čavrak umro. Dne 14. t. m. umro je bivši podban magjaron Levin Čavrak.

Bolest pape ne popušta. Kažu da je na umoru.

Zaključci velesila glede sjevernih i sjeveroistočnih granica Albanije: Granica između Crnogore i Albanije zahvaća gorje Prokletija. Crnagora dobiva Ipek i močvaru Hoti. Rijeka Bojana ostaje albanska. Djakovica, Prizren, Dibra biti će srpski pogranični gradovi. Plodni Glimatal ostaje albanski, ali radi toga dobiva Srbija grad Struga na ohridskom jezeru. Londonska reunija poklisara će nastaviti raspravljati glede južne granice Albanije, koja nailazi na veće poteškoće nego se očekivalo. Italija zahtjeva da Grčka ne smije dobiti teritorij dalje od Karama rijeke.

Crnagora ne će pristupiti primirju, nego će nastaviti opsjedanjem Skadra, te je službeno saopćila svim velesilama, da ne može nikako pristati na ponudjene joj kompenzacije za Skadar. Ona samo pristaje da ujedno sa ostalim saveznicima vijeća o ratnoj odšteti što nije u nikakvoj vezi sa pitanjem odštete radi Skadra.

Dopisi.

Omiš, travnja 1913.

Poznato je bijedno stanje kancelarijskog osoblja po svim našim javnim uredima. Položaj je tog bijednog proletarijata pera dostojan svakog sažaljenja. To je u društvu pravo roblje, jer se njihove sile izrabljuju do najviše skrajnosti, a za nagradu imaju takove plate, koje ih s dana u dan sile na prezaduženja, pak te bijednike mora da sažaljeva svatko, tko imade i najmanje ljudskog osjećaja. Premda je njihovo stanje već i po sebi kukavno i dostojno sažaljenja, kadkada naidju ti društveni bijednici na takove starešine, koji im pogoršaju i onako nesretno stanje, te ih dovode do zdvojnosti.

Omiš je poznato mjesto cijeloj našoj pokrajini zbog svojih abnormalnosti, koje znadu da nadju odjeka i u štampi. Pak dok su to obično stvari, koje gnjave čitalačku publiku, jer prostiču vrlo često iz liih osobnih obzira, događaji, koji se sada odigravaju na mjesnom Sudu, moraju da svakoga iz bližega zainteresuju. Nadglednik sudbene kancelarije u Omišu jest neki Zuve Francešchi, poznat ne samo svim sudcima i kancelarijskom osoblju, koji su boravili u Omišu, već dapače i svim sudištima u Pokrajini. Krije u sebi takove „vrline“, koje su znale da najozbiljnije zabrinu gotovo sve sudce, koji su službovali pri mjestnom Sudu, a njekeje su od njih doveli upravo do očaja. — Veliki broj sudaca bio je prisiljen, da traži premještenja samo da izbjegne neprilikama i gadnom spletkarenju spomenutog delije. — Javnost govori, da on imade nekakovo sredstvo, kojim se je imunizirao pred svakim. — To bi bila njegova bilježnica, u koju on dnevno unaša, kad je koji sudac zaključio kakovu parnicu, kad mu je predan na riješenje kakav spis za nepokretnu ovrhu i slično, pak s druge strane, kad je dotični sudac riješio odnosni spis, izdao osudu. Zbog te bilježnice, govori se u mjestu, sudci se Zuve — plaše. Tim je on uspjeo, da na omiškom sudu, provadja u praksi, na svoju korist, princip: ili mi se poklonite, ili mi se uklonite. —

Poglavica je suda u Omišu, gosp. D.r Antun Fabio. Čestita je i plemenita osoba. — Izgleda, da je famozni Zuve zlorabio dobrotu svog poglavice, koji mu svaku, kako to javnost hoće, slijepo vjeruje. Pred malo

vremena doveden je kancelista Antun Glinbich pred kazneni sud. Kancelarijsko osoblje imalo je da svjedoči u toj parnici i njihovi iskazi, koji su odgovarali istini, nijesu bili najpovoljniji za Zuvu. I on se je zavjerio, da će ostraniti iz službe pod svaki uvjet sve one, koji nijesu htjeli, da posvjedoče njemu u prilog. — Što je odlučio, to je i postigao. Pred nekoliko dana poglavica suda pozvao je u svoju sobu kancelarijskog pomoćnika Antuna Vukičevića, pak mu je izjavio, da ga on do 14 dana više ne treba. Zapitan za uzrok toj neobičnoj mjeri, odgovorio mu je sasvim suhoparno i sarkastički: „To je moje pravo!“ Danas taj mladić luta omiškim ulicama, pak kad ga je jedan odvjetnik primio u svoju kancelariju, dobio je od Suda obavijest, da gosp. Vukičević ne može biti prepušten na zemljišnički ured, da traži podatke za svog chefa. Odmah, netom je ovaj mladić izišao iz službe došla je na red i druga žrtva. Gosp. Antun Papić bio je isto tako otkazan. Motivacija sudskog poglavice, bila je ista kao gori. Do malo će dana i on obijati pločnike po Omišu, budući za njega nema mjesta kod odvjetnika. I treća žrtva čeka svoju sudbinu. Govori se, da će Ljubomir Kremić, isto tako kancelarijski pomoćnik, dobiti otkaz netom Papić istupi iz službe. Jedini je jedan svjedok u predspomenutoj parnici ostao netaknut s razloga, što se ovoga nemože otkazati bez predhodne disciplinarne istrage, jer je oficijant. Ali i njemu pripravlja vještala stari majstor, koji u ovakovim stvarima ima silna iskustva. — On mu naredjuje neka radi stvari, koje ne spadaju u njegovu sekciju, pak, kad u svojem radu bude imao zaostataka, unijeti će Zuve sve u svoju bilježnicu i kazat će starešini: „Bellotti ne vrši svoje službe; treba ga odalečiti!“ Ali da! Bellotti nije samar, koji se daje od svakoga jašiti! Nego je najinteresantnija i ova najnovija: Izvana došao je na mjesto Vukičevića novi kancelarijski pomoćnik. Zuve mu je najprije zabranio, da se ne smije hraniti kod jedne obitelji, gdje se nalazi gosp. Papić i Vukičević, a kad ga je sjutradan vidio, gdje opći s jednom uglednom osobom u mjestu, naredio mu je i zaprietio da nsmije govoriti nijednom osobom iz mjesta. Tako taj bijednik luta po mjestu, a kad vidi kakovu osobu, pobjegne od nje, kao od sablasti. Ove i druge krupne, nazovimo ih, neurednosti na mjestnom Sudu, škandalizirale su cijelo Mjesto. Svak se u čudu pita, kakav su to neobični monopol pravde proveli u praksi ti ljudi? Zar još živimo u punom jeku srednjeg vijeka ili u doba, kad su čovječja prava svakog pojedinca dobila izražaja i u samim zakonima? Ili je možda tu po srijedi, kakova protekcija od gori, pak ti ljudi mogu da bezkažnjeno počinjaju djela, za koja su ne samo odgovorni pred savješću nego čak i pred vlastima. Stavljamo ovo na ozbiljno razmišljanje predpostavljenim vlastima, da već jednom stanu na kraj svemu onomu, što je sud u Omišu ponizilo u prestižu.

Iz Trogira.

U ovom gradu, kako je poznato, osnovano je pred više godina Hrvatsko Pučko Prosvjetno Društvo „Berislavić“.

To društvo danas broji 180 članova; taj broj nije baš premalen, a da je društvo imalo zgodnijih prostorija, brojio bi mnogo više. Ovo je znao naš velezasluzni (!) načelnik gosp. Mikula, pa uzprkos molbama sa strane društva, da se za isto unajme zgodne prostorije u općinskom domu, unajmio je iste prostorije jednoj privatnoj osobi samo da otešća razvitak ovom jedinom hrvatskom društvu u našem gradu. Znade on da društvo „Berislavić“ ima zadatak, da što više širi hrvatsku misao, da vodi narod prosvjeti; ali se to kosi s njegovim osjećajima. Nu da javnost nebi mišljela da su ti njegovi osjećaji hrvatski, upozorit ću da su osjećaji našeg Mikule — *arnautski* jer premda pokriva čast načelnika jedne hrvatske općine, ipak hrvatski ni izdaleka ne osjeća!

Ovih dana prešlo je naše društvo ipak

u nove zgodnije prostorije, pa ti naši tobože veliki Hrvati, u strahu da se društvo ne bi sada, kada je čas, razvilo do svoje visine, počese da rovale, e da osujete ma koji mu drago razvitak društva. Nego u tome se jako varaju, jer uhvajući se u požrtvovnost uprave i podupiranje članova, naše društvo će i dalje koracati svojom stazom k' prosvjeti, ne obazirući se na koje kakve špekulante i trgovce narodne svijesti, koji samo plešu kako Mikula svira, a kad prestane orkestar onda drugčije misle...

Ne obazirući se dakle na plitkoumne smutljivce, preporučamo koli upravi toli članovima složan rad, a osobito našem krasnom spolu, e da i naše kćeri i gospodje naših članova počmu raditi u javnom životu.

U to ime da žive i napreduje naše hrvatsko, pučko, prosvjetno društvo „Berislavić“.

I u Trogiru izdan je oglas o zabrani okičivanja po poglavaru Szilvasu. Nego rekbi da to nije dosta, već je i naš Mikula. (kako se pogovara) imenovan predsjednikom Inkvizicije, a pobočnik mu je bivši pensionirani policijot Draganić sa silesijom malih dektiva. Za čudno u našem pitomom Trogiru!

Iz Dubrovnika.

U Dubrovniku izgleda da je opsadno stanje. Pun grad oružnika i detektiva. Progoni se nastavljaju. G. Luko Bona javni bilježnik suspendiran je iz službe. Po školama čitaju se stroge naredbe, da se nijedan djak ne smije nalaziti na mjestu gdje svira glazba, jer da će biti izagnan. U nedjelju je imala svirati srpskohrvatska muzika, ali je poglavarstvo zabranilo. A kako se govori, ovo je samo početak, te nije ni sjena onoga, što će se od sad u naprijed događat. Blago ti se nama!

Brat Srbin, sumješćanim Jovica Peravić, dobio je nekidan dekret da kao osoba pogibeljna za javni mir i red mora kroz 3 dana odalečiti se iz Dubrovnika i zabranjuje mu se pristup u sve zemlje zastupane na carevinskom vijeću. Proti osudi učinio je utok. Između ostalih što su bili tuženi prigodom manifestacija bio je i djak Perić, za kojega je bilo jasno da nije učestvovao, ali sve zaludu — bio je osuđen na nekoliko dana zatvora. Upravitelj Posedela nije počeko dok se vrati utok, koji je proti osudi podignut, već je odmah isključio djaka iz gimnazije. Ali da je Perić bio kakva furtimaška ulizica drukčije bi bilo; onda bi moglo slobodno po župi osnivati „Pavlinoviće“ kao što rade miljenici upravitelja Posedela. Ima nekoliko vremena da boravi u Dubrovniku Skotus Viator, koji se silno zanima za naše prilike.

Iz Novalje.

(Svršetak).

Druga je furtimaška perjanica učitelj, koji sa svojim ponašanjem takodjer doprinaša demoraliziranju što se sve lako zaključiti daje iz sljedećeg: Nije tome vele, posvadio se dvoje školske djece, za koju svadju doznala je majka jednoga i srdita dojurila u školu, pa u prisutnosti učitelja podijelila par zaušnica onome djetetu, koji je njezinog zadirkivao. Učitelj je mogao da zapriječi napadaj; ali on uživa kada se drugi svadjaju. Na taj je način došlo do suda, a učitelj za svjedoka. Ne mnogo iza toga posvadio se je učitelj sa nad-respicientom N., usljed česa došlo je između ove dvojice dotle, da su se jednoga lijepoga dana (ali poslije podne) tako popestali, da se je tužan učitelj našao sa punim ustima krvi, a i zub mu se okrnjio, usljed česa je nad-respicient N. bio osuđen ili 10 kr. ili zatvor; svadja je išla i dalje tako, da je jedne večeri kasno netko kamenom razlupao prozor pomenutome N. I za ovo je bila više puta rasprava kod suda u Pagu, gdje su dolazili i advokati, a najposlje je gospodja N. za krivo potvorenje bila osuđena na malo kruna globe ili zatvor. I jedne nedjelje bilo je svadje između na-

kresanih vinom seljaka, kojoj se je svadji pri svršetku, u 9 sati u večer, pridružio i učitelj K. i najposlje se je morao braniti samokresom u ruci (kako sam kaže), inače bi bio zlo svršio. I za to ju morao odgovarati na sudu u Pagu; ali još stvar nije svršila. Nećemo ni da spominjemo robovski život učiteljeve supruge prve i druge...

Evo ovo su nam naši vjerski i narodni uzgojitelji u Novalji, koji nam svojim ponašanje davaju dobar izgled i nad kojima strogo bdiju njihovi starješine!?

Demokrat.

Iz mjesta.

GG. PREDPLATNIKE, koji list redovito ne primiše, molimo da nas obavijeste naznačivši točno adresu. Ko ne misli predbrojiti se na list, neka ga odmah vrati. Preporučamo podmiru zaostalog računa, te predplate i doprinose, jer smo na štetu zbog redovitih zapljena, globa itd.

D.r V. Iljadica, kojemu je dne 15. t. m. bila rasprava na mjesnom ok. Okružnom Sudu zbog prestupka strke (§ 283 k. z.) bio je nakon dugog preslušavanja svjedoka optužbe: komesara Stiasny, Narančića i dvaju oružnika, te svjedoka obrane: D.r Krstelja, D.r Makale, D.r Smolčića — riješen. Branio ga je D.r N. Subotić, Srbin.

Zadnji naš uvodnik bio je zaplijenjen po drž. odv. radi zločina po § 58 sl. c. — ča arvaski oće reć — *veleizdaja!!!*

Cenzura je mlagja od onih dviju sramotnih sestara, starija se zove inkvizicija. Cenzura je živo priznanje velikih, da oni samo mogu tlačiti zaglupljene duše, a ne mogu upravljati slobodnim narodom. Cenzura je nešto, što stoji ispod krvnika.

Cenzura je čovjek, koji je postao olovkom ili olovka postala čovjekom; u meso pretvoreni potez preko proizvoda duha; kokodril, koji leži na obali rijeke ideja da ki-da glave ljudima te u njoj pliju.

Reakcija je strašilo, ali strašila postoje jedino za plašljivice.

Ne pričinja li vam se smiješnim, kad netko ispriječii držalo metle pak poviče vojski: „Dovle, dalje se ne smijete!“ A smiješniji je još kada se netko gnjilim nazorima uzprotivi vremenu, ovoj moćnoj sili, koja bez obzira i zapreka napred stupa.

Gostovanje osječke opere i opere. Doznajemo iz pouzdana vrela, da je jučer uprava Kazališta Mazzoleni u Šibeniku, primila na potpis ugovor sa osječkom kazališnom družinom glede gostovanja iste u našem gradu. Prva će predstava biti dne 2 svibnja. Društvo dovodi sobom i orkestar.

Darovaše hrv. muz. društvu „Kolo“ da počaste uspomenu Božice Stošić: Ante Tikulin K 1.; Pere Škarica K 3. Da počaste uspomenu Eugenije Chirigin: Šime Sunara K 2.; Krste Štrkalj, Pola K 4. — Uprava najljepše zahvaljuje.

Književnost.

Na prikaz: „Zdravlje“ leparske pouke o zdravlju i bolesti, izdaje društvo za čuvanje narodnog zdravlja, uređuju D.r Vukadinović i D.r Kujundžić. Sveska za oktobar, novembar i decembar 1912 sa 22 slike. Izlazi u Beogradu u mjesečnim sveskama. Preporučamo živo ovaj vrlo lijepo uređivani, korisni i popularnim stilom pisani list pojedincima i obiteljima. Sadržaj ove sveske je veoma zgodan i obilan. Cijena je tri kruna godišnje.

„Bosanska Vila“ br. 6 Sarajevo, godina 28. U njoj pišu Srbi i Hrvati. Prvi je članak u ovoj svesci: Hrvati prema balkanskom ratu od Vladimira Čorovića. Preporučamo našoj mladosti ovaj lijepi i književni list.

Obavijesti uredništva.

Gosp. dopisniku u Grazu. — Rado uvrstavamo. Ponudu sa zahvalnošću primamo, preporučujući. Radite i zdravstvujte!

Gg. dopisnike molimo da se strpe. Dopisi iz Vodica, Trogira već složeni izostaje radi preobilja građiva. Izaći će čim prije. Pjesma „Il vegliardo del Montenegro“ od 1865 izostala je radi cenzure, a tako i neki članci i dopisi.

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamaćuje sa 4¹/₂-5% plaćajući sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

Pučka Tiskara

obavlja brzo i cijene

sve tiskarske radje.

Preuzima
novčane uloge

te ih ukamaćuje sa

4¹/₂ | 0 | 0 - 4³/₄ | 0 | 0

na uložne knjižice.

Dionička glavica
80 milijuna

Središnjica u PRAGU,
utemeljena god. 1868.

Pričuvne zaklade
23 milijuna

Uloge u
TEKUĆEM

računu

ukamaćuje prema

sporazumu.

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzovjni naslov:
„Živenstenská“

VIA NUOVA N.º 29.

Telefon:

N. 2157 — 1078

9-52

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

Lav N. Tolstoj.

„Živi Trup“

drama u šest čina i dvanaest slika.

Cijena 60 para (s poštom 70 para). — Može se dobiti kod

„PUČKE TISKARE“

D.r V. Iljadica i drugovi
Šibenik.

Čast mi je javiti p. n. cijenjenom općinstvu, da sam otvorio u „Širokoj Ulici“, u prizemlju kuće R. Vlahov, svoju moderno urejenu

SLASTIČARNICU

opskrbjenu najbiranim slatkišima, kao što inim predmetima, koji u slastičarnu spadaju: Izragjujem na potpuno zadovoljstvo sve vrsti slatkiša prigodom ženidbe, krštenja i t. d.

Preporučam za mnogobrojni posjet i bilježim se 12 Stevo Mandić.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cijenjenom obćinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrieme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cijenjenog obćinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

36

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za zimsku sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene

15-52

NE BOJI SE UTKMICE.

PUČKA TISKARA

Preporuča se za sve u tiskarsku struku zasjecuće radnje, cijene umjerene.

D. V. Iljadica i drugovi ŠIBENIK

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA IN-KASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTI GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPI-RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - - -

15-52